

Maciej Żołnierczuk
Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

ZAKRES I SKUTECZNOŚĆ PLANÓW OCHRONY PARKÓW KULTUROWYCH

Streszczenie

Park kulturowy to jedna z nielicznych form ochrony zabytków o charakterze zintegrowanym uwzględniająca zarówno zabytki nieruchome, jak i krajobraz kulturowy. Liczba obszarów tego typu w Polsce zwiększa się w powolnym tempie pomimo ogromnego potencjału. Autor, wykorzystując analizę przypadku planów ochrony parków kulturowych, poszukuje odpowiedzi na pytania: jaki jest i jaki powinien być zakres planów ochrony. Uzyskane wyniki badań świadczą o tym, że skuteczność ochrony krajobrazu kulturowego wynikająca z zapisów planu ochrony w Polsce jest zróżnicowana i wymaga zmian. Toteż na podstawie analiz autor proponuje modyfikacje jednej z metod w celu poprawy efektywności ochrony parków kulturowych.

Słowa kluczowe: park kulturowy, plan ochrony, ochrona zabytków.

Wstęp

Po zakończeniu drugiej wojny światowej zachodziła konieczność szybkiej odbudowy zniszczonych miast i wsi celem zapewnienia ludności godnych warunków. Dlatego w latach 50. nastąpił rozwój blokowisk. W latach 70. proces nabierał na sile, doprowadzając do chaotycznych przekształceń krajobrazowych. Począwszy od lat 90., kiedy nastąpiła era transformacji ustrojowej, następuje silna komercjalizacja przestrzeni (Myczkowski 2007). Skutkiem trwającego procesu było niszczenie dziedzictwa, jakim jest krajobraz kulturowy. Działania te miała ukrócić ratyfikowana przez Polskę Europejska Konwencja Krajobrazowa, jednak w obliczu uchwalonej ustawy z dn. 5 lipca 2018 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących potocznie określanej mianem „lex deweloper” wśród wielu rosną obawy o przyszłość dziedzictwa krajobrazowego.

Środowisko naturalne, a także kulturowe tworzą krajobraz kulturowy stanowiący o „tożsamości miejsca” (Myczkowski 2007). Według ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami, krajobraz kulturowy to „postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka”. W ww. ustawie wśród form ochrony zabytków wymienia się Park Kulturowy. Głównym celem jego utworzenia

jest ochrona krajobrazu kulturowego, a także zachowanie wyróżniających się terenów z zabytkami nieruchomymi, które są charakterystyczne dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (Zachariasz 2008; Habuda 2015). Park kulturowy stanowi formę ochrony zintegrowanej, która jest pojęciem zapoczątkowanym podczas forum specjalnej komisji dziedzictwa kulturowego Rady Europy (Thomas, Middleton 2003).

W Polsce istnieje 35 parków kulturowych, z czego największa ich liczba znajduje się w województwie dolnośląskim – stan na dzień 31.01.2018 (www1). Jednak potencjał jest o wiele większy – według badań specjalistów z Krajowego Ośrodka Badań Dokumentacji i Zabytków w Polsce istnieje co najmniej 800 obszarów zasługujących na objęcie parkiem kulturowym (Rulewicz 2004). Często zainteresowanie powoływania tych form ochrony zabytków w gminach jest znikome ze względu na ogromną determinację konieczną do wyważenia interesu publicznego i prywatnego przy zachowaniu zasad ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju (Kaczorowska 2007). Trzy z województw nadal nie posiadają ani jednego parku kulturowego. W województwie lubelskim w planie zagospodarowania przestrzennego istnieją wskazania do utworzenia parków kulturowych, jednak tylko nieliczne gminy uwzględniły ten fakt podczas tworzenia studiów i planów zagospodarowania przestrzennego (Kałamucka 2008). Powołanie parku kulturowego może skutkować wieloma korzyściami m.in. integracją mieszkańców poprzez ich aktywizację, pogłębieniem wiedzy dotyczącej walorów przyrodniczo-kulturowych i zasad ochrony, tworzeniem i podtrzymywaniem tożsamości, aktywnym zarządzaniem krajobrazu, wzmocnieniem promocji walorów krajobrazowych (Myczkowski 2008). Zaniechanie tej możliwości niesie ze sobą przede wszystkim destrukcję wraz z niekontrolowanym procesem inwestycyjnym skutkującymi anonimowością i utratą *genius loci*.

Park Kulturowy tworzy się na podstawie uchwały rady gminy, po uprzednim zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. W dokumencie określa się nazwę parku kulturowego, jego granice, a także sposób ochrony (Zachariasz 2008). W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego może zostać utworzona jednostka organizacyjna do zarządzania parkiem. Prócz tego prezydent miasta, wójt lub burmistrz ma obowiązek, po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządzić plan ochrony parku kulturowego. Dokument wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

Plan ochrony parku kulturowego stanowi dokument wewnętrzny gminy. Istotne by był przygotowany w sposób jasny, czytelny i zrozumiały dla władarzy samorządowych, specjalistów oraz społeczeństwa. Głównym zadaniem dokumentu jest umożliwienie realizacji celów ochrony parku kulturowego w odniesieniu do zasobów krajobrazowych oraz procesów zachodzących na obszarze poprzez zawarcie adekwatnych zapisów (Myczkowski 2007). Dlatego też istotną częścią są wiążące ustalenia do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obowiązek ten spotyka się często

z opóźnieniem utworzenia parków kulturowych, gdyż w efekcie do czasu utrwalenia mpzp następuje blokada inwestycji budowlanych – możliwe są jedynie remonty, inwestycje celu publicznego. Takie zdarzenia miały miejsce m.in. przy tworzeniu Zwierzynieckiego Parku Kulturowego (Zachariasz 2008), czy Wilanowskiego Parku Kulturowego. Bez wątpienia obowiązek sporządzenia mpzp jest niezbędny na obszarach parków kulturowych, jednak w wielu przypadkach działa on odstrasza­jąco na samorządy (Kałamucka 2008).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pozostawiła pewne niedopowiedzenia merytoryczne oraz wdrożeniowe – brakuje m.in. określenia zakresu oraz mocy prawnej planu ochrony parku kulturowego (Myczkowski 2007). Obecnie zasady dotyczące planów ochrony znajdują się w jedynym dokumencie Narodowego Instytutu Dziedzictwa „Zasady tworzenia Parku Kulturowego, zarządzania nim oraz sporządzania planu jego ochrony” (Böhm i in. 2005), który nie ma mocy aktu prawnego. Luki prawne skutkują niedociągnięciami podczas sporządzania i realizacji zapisów dokumentów, co zauważono podczas kontroli NIK przeprowadzonej w 2016 r. na obszarze województwa dolnośląskiego, mazowieckiego oraz małopolskiego (Jakubiec-Dzieliński, Kramarczyk-Rosiak 2016; Kaczmarczyk, Tchórzewski 2016; Pankowska, Smyrak, Radzieta 2016).

Cel i zakres

Celem artykułu jest analiza zakresu planów ochrony parków kulturowych oraz ich jakości i kompleksowości. Rezultatem są wskazania zmian niezbędnych do przeprowadzenia w istniejących dokumentach wpływających na zapewnienie należytej ochrony, które mogą być również adaptowane przy nowo sporządzanych planach ochrony. Identyfikacja problemów w zapisach dokumentów umożliwi minimalizację błędów wskazanych przez NIK.

Metodyka

Głównym kryterium wyboru parków kulturowych była łatwość dostępu dokumentu – jest to czynnik, który w dużej mierze decyduje o wcielaniu jego zapisów w życie. Do wyszukania dokumentów zastosowano wyszukiwarkę internetową Google, gdzie w zapytaniu zamieszczano zwrot „plan ochrony” oraz nazwy poszczególnych parków kulturowych.

Prace analityczne podzielono na kilka etapów. Pierwszy polegał na ogólnym rozpoznaniu, jakie elementy są uwzględniane podczas sporządzania dokumentów. Zostały one pogrupowane w etapy planu ochrony, które następnie zweryfikowano z „Zasadami tworzenia Parku Kulturowego, zarządzania nim oraz sporządzania planu jego ochrony” (Böhm i in. 2005) oraz uwagami z kon-

trolu NIK. Na tej podstawie powstał schemat postępowania w ochronie parku kulturowego bazujący na elementach składowych, jakie powinny być zawarte w planie ochrony parku kulturowego. Następnie każdy z dokumentów poddano waloryzacji poprzez przydzielenie punktów oceny: 0 – element nie występuje w planie ochrony; 1 – element opisany w bardzo skrótowej formie, nie zawiera wszystkich informacji; 2 – element opisany w pełni. Ilość punktów uzyskana w każdym z etapów została podzielona przez maksymalną liczbę punktów, przez co określono jakość opisu poszczególnych etapów: 0-32% – brak elementu lub dokument zawierający jedynie nieliczne elementy wskazane w schemacie; 33-65% – dokument zawierający część elementów wskazanych w schemacie; 66-100% – dokument zawierający większość elementów wskazanych w schemacie.

Wyniki

Do analizy wykorzystano 11 planów ochrony, które były dostępne w formie online. Parki te w większości znajdują się w różnych województwach, zostały utworzone w różnych latach, posiadają różną powierzchnię. Podczas analizy zwrócono uwagę na łatwość dotarcia do informacji związanych z parkiem kulturowym, odbywającymi się wydarzeniami oraz dostępu do zasad ochrony. 55% przeanalizowanych parków kulturowych posiada własną stronę internetową, trzy z nich (co stanowi 27% analizowanych parków kultury) posiada również konto na portalu społecznościowym (tabela 1).

Tabela 1. Zestawienie podstawowych informacji o analizowanych parkach kulturowych, a także możliwych formach szerzenia informacji o obszarze w formie online, (-) brak elementu, (+) element występuje

Nazwa parku kulturowego	Wilanowski Park Kulturowy	Stary Radom	Grodzisko w Wicinie	Stare Miasto w Krakowie	Krupówki	Park Kulturowy Miasta Końskie	Forteczny Park Kulturowy w Srebrnej Górze	Klasztorne Stawy w Słupsku	Kalwaria Pakoska	Wietrzychowice	Wzgórze Zamkowe w Sieradzu
Data powstania PK	29.03.2012	29.08.2011	11.07.2013	03.11.2010	01.07.2016	28.02.2005	20.06.2002	08.07.2009	30.05.2008	13.10.2006	29.10.2009
Powierzchnia (ha)	1450	122	35,7	brak danych	24	brak danych	brak danych	0,96	51,88	37,73	brak danych
Rok uchwalenia planu ochrony	2012	2017	2013	2012	2016	2005	2004	2010	2008	2012	2009
Województwo	mazowieckie	lubuskie	małopolskie		świętokrzyskie	dolnośląskie	pomorskie	kujawsko-pomorskie		łódzkie	
Dedykowana strona internetowa	-	-	+	+	+	-	-	+	+	+	-
Facebook	-	-	+	-	+	-	-	-	+	-	-

Źródło: opracowanie własne.

Po przeprowadzeniu pierwszego etapu analiz stwierdzono, że na jego podstawie można wyróżnić większość elementów składowych wymienionych w opracowaniu przygotowanym przez Böhma i innych (2005). Jednak nie we wszystkich planach ochrony te składowe występują. Na podstawie przeprowadzonych działań wyróżniono 5 głównych etapów planów ochrony: wstęp, analizy, wytyczne, realizacja, ewaluacja i aktualizacja. Z przeprowadzonej analizy wynika, że jedynie 20% planów ochrony zawiera wszystkie składowe powyższych etapów. Tylko dwa z planów ochrony zostały zakwalifikowane do kategorii dokumentów cechujących się większością narzędzi wskazanych w schemacie. Nie stwierdzono, aby którykolwiek z dokumentów można było zakwalifikować do opracowań posiadających jedynie szczątkowy udział zalecanych elementów.

Wśród przeanalizowanych planów ochrony w 55% prawidłowo wykonano etap wstępu. W trzech dokumentach cel i zakres planu ochrony nie zostały w pełni zdefiniowane. Dwa z dokumentów posiadały wysoce niekompletny etap wstępny.

Etap analiz jest częścią planów ochrony, na którym skupia się większość osób sporządzających. Poszczególne składowe są precyzyjnie opisywane, jednak wyraźnie brakuje identyfikacji powiązań między nimi. Tylko dokumenty dla obszaru Wilanowskiego, Krupówek, Starego Miasta w Krakowie posiadały dokładnie opisaną podstawę wydzielenia jednostek architektoniczno-krajobrazowych – nastąpiła ona poprzez wyodrębnienie wewnątrz architektoniczno-krajobrazowych (WAK) oraz ich zespołów (ZWAK). W pozostałych przypadkach strefowanie miało najczęściej podłoże historyczne. Brak wydzielenia poszczególnych stref był niekiedy związany z niewielką powierzchnią obszaru. Wydzielenie jednostek umożliwiło przygotowanie w dwóch z opracowań precyzyjnej analizy uwarunkowań widokowo-kompozycyjnych. 82% opracowań posiadała analizę SWOT – była to jedna z głównych analiz pozwalających na dalsze wytyczne do kierunków i sposobów gospodarowania przestrzenią. Kierunki działań ochronnych zostały określone we wszystkich dokumentach, jednak często są to zasady bardzo ogólne, co może skutkować trudnościami w ich wykonaniu. Egzekwowanie zakazów, ograniczeń i wskazań może być niełatwe również ze względu na nieczytelność załączników graficznych. Niekiedy brakowało wytycznych dotyczących zapisów w dokumentach strategicznych (szczególnie w odniesieniu do zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego). Przeanalizowane dokumenty w większości nie posiadają wskazań dla zarządcy. Brakuje harmonogramów działań, które mogłyby wymusić terminowe wykonywanie czynności – są to zapisy, które w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nie są wskazywane jako konieczne, jednak ich brak skutkuje opóźnieniem lub brakiem wykonywania zapisów planów ochrony. Związany z tym jest również brak zapisów dotyczących finansowania – deficyt odpowiednich środków u zarządcy uniemożliwia podjęcie

działań ochronnych. Zarówno autor, jak i kontrolerzy NIK zauważają problem komunikacji między zarządcą a urzędami nadzorującymi – jest to wynik braku dokładnego wskazania zasad współpracy oraz narzędzi, jakie w tym celu powinny być zastosowane. Widoczne jest to m.in. w Wilanowskim Parku Kulturowym, gdzie mimo obowiązku Prezydent m.st. Warszawy nie składa corocznych sprawozdań z prac nad wdrożeniem uchwały nr XXXIV/820/2012 Rady m.st. Warszawy z dn. 29.03.2012 r. ws. zatwierdzenia planu ochrony, co było tłumaczone brakiem jednostki zarządzającej WPK. Brak dokładnych zapisów w harmonogramach tyczy się również terminu sporządzania mpzp. Niestety wynika to także z braku zapisów w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Skutkuje to faktem, że wiele z obszarów parków kulturowych nadal nie posiada sporządzonych dokumentów planistycznych dla całego obszaru. W przypadku Wilanowskiego Parku Kulturowego warto zwrócić uwagę, że uchwałą nr XCIV/2422/2014, o przystąpieniu do sporządzania planu miejscowego dla obszaru otoczenia Pałacu Wilanowskiego wraz z Morysinem, podjęto dnia 06.11.2014 r. Zespół pałacowo-ogrodowy w Wilanowie stanowi kluczowy punkt Wilanowskiego Parku Kulturowego. Po upływie 4 lat od podjęcia uchwały nie nastąpiło nawet pierwsze wyłożenie projektu mpzp, mimo że w 2014 r. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie przygotowało propozycję zapisów wraz z załącznikiem graficznym (dokument jest dostępny na stronie internetowej Muzeum i został przekazany przedstawicielom władzarzy stolicy).

Największym problemem są „Zasady aktualizacji planu ochrony parku kulturowego” – etap ten nie występuje aż w 80% opracowań. Autor proponuje, aby w tym etapie wyraźnie wyszczególnić ewaluację umożliwiającą badanie wartości lub cech planu ochrony w celu usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia¹. Heraklit z Efezu już dawno zauważył, że świat to nieustający proces przemian, w którym jedynym stałym elementem jest prawo do ciągłej zmiany (Strulak-Wójcikiewicz, Łatuszyńska 2012). Etap ewaluacji ze wskazaniem do zmian stanowi jeden z kluczowych elementów w „cyklu życiowym produktu”. Jego brak skutkuje zahamowaniem przemian i zakończeniem procesu.

¹ Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej z dnia 21 czerwca 1999 r. wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych.

Tabela 2. Analiza kompletności i jakości zapisów planów ochrony wybranych parków kulturowych

Etapy	Działania w etapach	Nazwa parku kulturowego										
		Wilanowski Park Kulturowy	Grodzisko w Wicinie	Stare Miasto w Krakowie	Krupówki	Park Kulturowy Miasta Końskie	Forteczny Park Kulturowy w Srebrnej Górze	Stary Radom	Klasztorne Stawy w Słupsku	Kalwaria Pakoska	Wietrzychowice	Wzgórze zamkowe w Sieradzu
Wstęp	Określenie przedmiotu i podstaw opracowania	1	2	2	1	2	2	0	2	0	2	0
	Określenie celu planu ochrony	2	2	2	1	2	2	0	0	2	2	0
Kompletność etapu (%)		75	100	100	50	100	100	0	50	50	100	0
Analizy	Identyfikacja obszaru opracowania, jego cech i wartości	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
	Waloryzacja cech i wartości obszaru opracowania, procesów	2	2	2	2	0	0	1	2	2	2	2
	Identyfikacja powiązań	0	0	2	2	0	0	1	0	2	0	2
	Identyfikacja obiektów oddziałujących na obszar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Analiza dokumentów strategicznych (w tym planistycznych)	2	2	0	0	2	0	2	2	0	0	2
Analiza SWOT		2	2	2	2	0	0	2	2	2	2	2
Kompletność etapu (%)		67	67	67	67	25	17	67	67	67	50	83
Wytyczne	Określenie stref obszaru	2	0	2	2	2	1	2	2	2	2	2
	Określenie kierunków, działań i zasad ochrony w strefach (wytyczne konserwatorskie)	2	2	2	?	2	2	2	2	2	2	2
	Określenie wskazań do zapisów w dokumentach planistycznych	0	0	0	?	2	0	2	2	0	0	0
	Zalecenia dla zarządcy wraz z harmonogramem działań (w tym wskazania do działań ze społecznością lokalną)	0	1	0	?	0	0	0	1	2	1	0
	Wskazanie zasad finansowania	0	2	0	?	2	2	0	0	2	2	0
Kompletność etapu (%)		40	50	40	?	80	50	60	70	80	70	40
Realizacja	Monitoring	0	1	2	?	0	0	0	0	2	2	2
Kompletność etapu (%)		0	50	50	?	0	0	0	0	100	100	100
Ewaluacja i aktualizacja	Analiza skuteczności podjętych działań (wraz z określeniem narzędzi)	0	0	0	?	0	0	0	0	2	2	0
	Wskazania i wytyczne do zmian (narzędzia)	0	1	0	?	0	0	0	0	2	2	0
Kompletność etapu (%)		0	25	0	?	0	0	0	0	100	100	0
Kompletność planu ochrony (%)		47	58	53	-	47	34	44	53	72	69	47

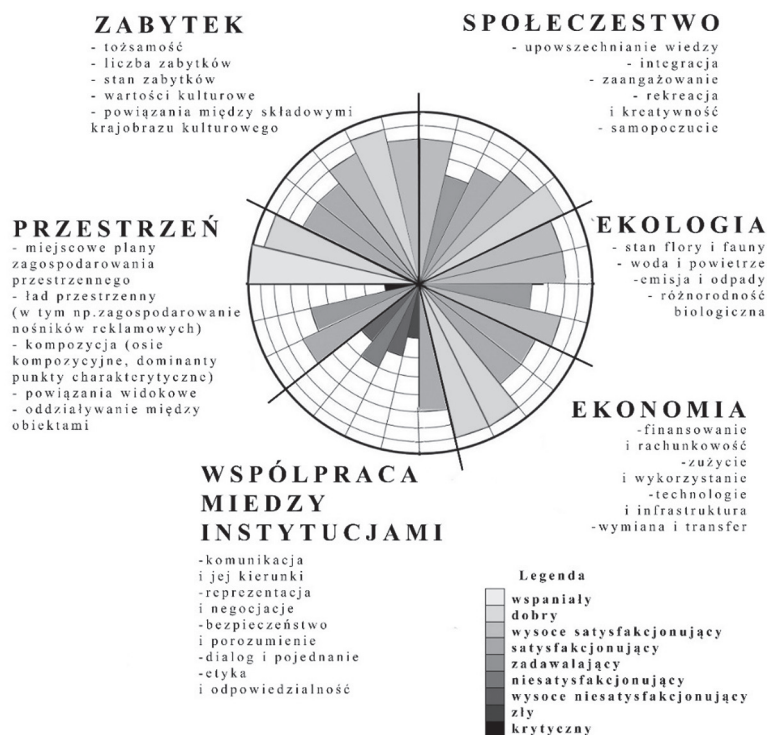
Legenda:

Elementy składowe:		Oceny:	
2	dokładnie opisany element	66-100%	dokument zawierający większość elementów wskazanych na schemacie.
1	element opisany w bardzo skróconej formie	33-65%	dokument zawierający część elementów wskazanych na schemacie.
0	brak elementu	0-32%	brak elementu lub dokument zawierający jedynie nieliczne elementy wskazane na schemacie.
?	elementy nie opisane w 1 tomie, brak dostępu do 2 tomu	-	z uwagi na brak pełnych danych ocena niemożliwa.

Źródło: jak w tabeli 1.

Wychodząc naprzeciw potrzebom planów ochrony, autor proponuje jedną z metod możliwych do zastosowania na etapie ewaluacji. Jako że plan ochrony powinien być zgodny z ideą zrównoważonego rozwoju, również w ujęciu łądów i kapitałów, na który składają się łądy: przestrzenny, ekologiczny, społeczny, ekonomiczny, instytucjonalny (Trzepacz 2012) warto zastanowić się nad możliwością adaptacji metody kół zrównoważonego rozwoju w celu przeprowadzenia oceny podjętych działań i przedstawienia wskazań od aktualizacji. Przytaczana metoda jest używana do oceny poziomu i kierunków zrównoważonego rozwoju w różnych miastach świata. Została opisana w dokumencie ONZ *Accounting for Sustainability* (James i in. 2015) i była udoskonalana w wyniku różnych międzynarodowych projektów. Odpowiednie dobranie aspektów i czynników umożliwi jej wykorzystanie również w zakresie planów ochrony parków kulturowych (wykres 1). Tego typu rozwiązanie w prosty i obrazowy sposób umożliwi wskazanie obszarów w dokumencie i działaniach, które wymagają dopracowania. Analizując diagramy z kilku okresów, możliwe jest również wskazanie przemian, jakie zaszły w parku kulturowym.

Wykres 1. Przykład adaptacji koła zrównoważonego rozwoju na potrzeby etapu ewaluacji planu ochrony parku kulturowego

Źródło: opracowanie własne.

Wnioski

Zdecydowana większość sporządzonych planów ochrony parków kulturowych nie umożliwi pełnej ochrony obszarów i ich składowych. Autorzy dokumentów często skupiają się na pojedynczych elementach, zapominając o ich wzajemnych powiązaniach. Wskazane jest stworzenie aktu prawnego wskazującego kluczowe elementy planów ochrony, które powinny być zawarte w każdym dokumencie. Przy opisywanej obecnie skuteczności planów ochrony zintegrowana ochrona występuje w niewielkim stopniu.

Bibliografia

- Böhm A., Łuczyńska-Bruzda M., Środulska-Wielgus J., Wielgus K., Forczek-Brataniec U., Stokłosa K., Skrzyńska A., Dobosz P., Korzeń J., Marcinka R., Piotrowska-Nosek K., Myczkowski Z. (2005), *Zasady tworzenia Parku Kulturowego, zarządzania nim oraz sporządzania planu jego ochrony*, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Kraków.
- Habuda A. (2015), *Ochrona krajobrazu w prawie polskim. Stan obecny i perspektywy*. „Acta Universitatis Carolinae Iuridica”, nr 2.
- Jakubiec-Dzieleńdziak M., Kramarczyk-Rosiak K. (2016), *Wystąpienie pokontrolne NIK (LWR.410.026.01.2016)*, Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura we Wrocławiu, Wrocław.
- James P., Magee L., Scerri A., Steger M. (2015), *Urban sustainability in theory and practice*, Routledge, London.
- Kaczmarczyk R., Tchórzewski J. (2016), *Wystąpienie pokontrolne NIK (LWA.410.029.04.2016)*, Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Warszawie, Warszawa.
- Kaczorowska M.K. (2007), *Park kulturowy jako forma ochrony zespołów urbanistycznych Kraków-Zwierzyniec*, „Ochrona zabytków”, nr 1.
- Myczkowski Z. (2007), *Park kulturowy jako forma obszarowej ochrony zabytków*, „Ochrona zabytków”, nr 2.
- Myczkowski Z. (2008), *Przesłanki do zarządzania krajobrazem kulturowym w obszarach prawnie chronionych – myśli różne*, „Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG”, nr 10.
- Pankowska M., Smyrak P., Radzięta A. (2016), *Wystąpienie pokontrolne NIK (LKR.410.029.01.2016)*, Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Krakowie, Kraków.
- Rozporządzenie Rady Unii Europejskiej z dnia 21 czerwca 1999 r. wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych.*
- Rulewicz J. (2004), *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w świetle współczesnych problemów ochrony krajobrazu*, (w:) Kucharczyk M. (red.), *Współczesne problemy ochrony krajobrazu*, Zarząd Lubelskich Parków Krajobrazowych, Lublin.
- Strulak-Wójcikiewicz R., Łatuszyńska M. (2012), *Ocena oddziaływania inwestycji w infrastrukturę transportu na środowisko – aspekty prawne i metodologiczne*, „Handel wewnętrzny”, t. 3.

- Thomas L., Middleton J. (2003), *Guidelines for Management Planning of Protected Areas*, IUCN.
- Trzepacz P. (2012), *Zrównoważony rozwój – wyzwania globalne*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków.
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz.U. z 2017 r. poz. 2187 ze zm.).
- Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz inwestycji towarzyszących* (Dz.U. 2018 poz. 1496).
- Zachariasz A. (2008), *Zwierzyniecki Park Kulturowy w Krakowie*, „Czasopismo techniczne”, nr Z. 1-A.
- (www1) https://www.nid.pl/pl/Dla_wlascicieli_i_zaradcow/dla-samorzadow/parki-kulturowe/ [dostęp: 15.08.2018].

The scope and effectiveness of plans to protect cultural parks

Summary

A cultural park is one of the few forms of protection of monuments of an integrated nature that includes both immovable monuments and the cultural landscape. The number of areas of this type in Poland is increasing in. The number of areas of this type in Poland is increasing at a slow pace despite the enormous potential. The author uses the case study of protection plans for cultural parks to look for answers to questions: what is and what should be the scope of protection plans. The obtained research results show that the effectiveness of cultural landscape protection resulting from the provisions of the protection plan in Poland is diverse and requires changes. Therefore, on the basis of analyzes, the author proposes modifications of one of the methods to improve the effectiveness of cultural park protection.

Key words: cultural park, protection plan, protection of monuments.

Artykuł zaakceptowany do druku w marcu 2019 r.

Afiliacja:
mgr inż. Maciej Żołnierczuk
Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie
Dział Ogrodowy
ul. Stanisława Kostki Potockiego 10/16
02-958 Warszawa
maciej.zolnierczuk@gmail.com